

Türkçe Öğretim Programındaki Dinleme Kazanımlarının Ölçme Değerlendirme Yöntemleri Bakımından Sınıflandırılması

Yrd. Doç. Dr. Deniz Melanlıoğlu

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

denizmelanlioglu@hotmail.com

Dr. Esra Karakuş Tayşi

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

karakusesra@yahoo.com

Özet

Ölçme yöntemlerinin genel anlamda Türkçe dersinde özel anlamda ise dinleme/izleme becerisini değerlendirmek amacıyla kullanılabilmesi için belirli ölçütlerin bulunması gerekir. Bu ölçütlerin, Türkçe dersi için öğretim programında belirtilen amaç ve kazanımlar olduğu söylenebilir. Öğrencinin belirtilen dinleme/izleme amaç ve kazanımlarına ne ölçüde ulaştığını belirlemek amacıyla ölçme yöntemlerinden yararlanılır. Ölçme sonuçlarıyla ise bir değerlendirmede bulunulur. Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)'nda dinleme/izleme öğrenme alanına yönelik ifade edilen kazanımları ölçme yöntem ve tekniklerine göre tasnif ederek dinleme/izlemede sürecin mi sonucun mu veya her ikisinin birden mi değerlendirmeye tabi tutulduğunu tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, dinleme becerisi, öğretim programı, kazanım, ölçme ve değerlendirme.

Classification of Listening Acquisition in Turkish Teaching Programme in Terms of Measurement and Evaluation Methods

Abstract

There needs to be some criteria for measurement methods to be used in Turkish courses in a general sense and to evaluate listening/monitoring skills in a private sense. It can be said that these criteria are the goals and acquisitions determined in Turkish course teaching programme. The measurement methods are used in order

to determine to what extent the student has reached the listening/monitoring goals and acquisitions. An evaluation is carried out through measurement results. The goal of this study is to classify the listening/monitoring acquisitions in Primary Turkish Teaching Programme and Guideline (6th, 7th, 8th Grades) in accordance with measurement evaluation methods and techniques and to determine whether the process or the result has been subject to this measurement and evaluation.

Keywords: Turkish education, listening skills, teaching programme, acquisition, measurement and evaluation.

Giriş

Öğrenmenin meydana gelmesi için etkili bir iletişimin gerçekleşmesi gerekir. İletişim sürecinde ise kaynağın, alıcıyla karşılıklı etkileşimi söz konusudur. Bu etkileşimin en üst seviyede olması için hem alıcının hem de kaynağın dil becerileri gelişmiş olmalıdır. Dinleme, iletişimin ve öğrenmenin en temel yoludur. İletişim sürecinde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için “kaynak”tan iletilenler “alıcı” tarafından paylaşılır. Alıcının, iletilenlerden hareketle yeni yaşantılar kazanabilmesi ise dinleme becerisindeki birikimiyle yakından ilgilidir. Sever (2000:9)’e göre kaynak tarafından söze dönüştürülen bilgi, haber, tutum, duygu ve düşüncelerin algılanıp anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanması birtakım bilgi, beceri ve alışkanlıkları gerektirmektedir. Ancak edinilen bu beceriler, öğrencileri dinlediklerini anlayan, ayıran, değerlendiren kişiler hâline getirmemektedir. Bu nedenle öğrencileri dinlediklerini anlamaya, ayırmaya, eleştirip değerlendirmeye götüreceği beceri ve alışkanlıkların kazandırılması da dinleme eğitimi gerekli kılar.

Dinleme, fark edilmeden edinilen ve kullanılan bir beceridir. Birey, “bebeklik çağında özellikle kendine yapılan seslenmeler dışında bilinçli bir dinleme becerisine sahip değildir. Böyle olmakla birlikte bazı sesleri de dinleyebilir. Çocukluk evresinde çocuk dinlemeye dikkat kesildiği bir anda dışarıdan gelen ses, ışık, hareket gibi uyarıcıların etkisiyle dinlemeden hemen vazgeçebilir. Dinlerken kendi düşüncelerini ifade etme konusunda da son derece sabırsızdır. Büyüdükçe kendi deneyimleriyle dinledikleri arasında ilgi kurmaya ve konuşmalara katılmaya başlar. Çocuğun dinleme becerisindeki bu gelişme ve algılama gücü on beş / on altı yaşına kadar devam eder (Özbay, 2009:70).” Bu ifadeler, dinlemenin edinilmiş ve geliştirilemeyen bir beceri olduğu yönündeki yanlış kanıların aksine dinlemenin geliştirilebilir bir beceri olduğunu ve bu gelişimin on altı yaşına kadar sürdüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

Dinleme de diğer beceriler gibi öğrenilir ve öğretilir. Dinlemeyi öğrenmek, okumayı öğrenmek kadar önemlidir. Okumak gibi dinlemek de bilgi, beceri, alışkanlık gerektirmektedir (Nas, 2003: 179–180). Özdemir (1987, 117), dinlemeyi kulak yoluyla okuma şeklinde nitelemektedir. Bu niteleme gösteriyor ki okuma becerisi zamanla ve eğitimle nasıl geliştirilebiliyorsa dinleme de eğitimle geliştirilebilir. Aynı zamanda ifadelerde geçen yaş sınırı da dikkat çekicidir. Zorunlu eğitim, on beş yaşına kadar olan bir dönemi kapsamaktadır. Demek ki eğitimin ilk iki basamağında dinleme eğitimi yeterli düzeyde verildiğinde ilköğretimden mezun olan bir öğrenci, dinlediğini anlamaya yönelik bir problem yaşamayacaktır.

Dinleme becerisinde bir öğrencinin gelişme gösterebilmesi için gerek dinleme sürecinde gerekse dinleme sonunda gerekli dönütlerin verilmesi gerekir. Bu dönütler, ölçme değerlendirme etkinlikleriyle sağlanabilir.

Ölçme Değerlendirme

Öğrencilerin belirli bir eğitim sonucu ulaştıkları düzey, ölçme yöntemleri ile değerlendirilmektedir. Ölçme bir değişkenin gözlenerek gözlem sonucunun sayı ya da sembolle gösterilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Turgut, 1995). Değerlendirme ise ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılarak sonuca varma sürecidir (Güler, 2011: 12). Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte değerlendirmede sonuçtan ziyade sürecin değerlendirilmesi önem kazanmıştır. Ölçülen özelliğe göre ölçme türü farklılaşmaktadır. Kullanılan ölçme türleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. Ölçme Türleri

Doğrudan ölçme	Dolaylı ölçme	Türetilmiş ölçme
Ölçülmek istenilen özellik doğrudan gözlenebiliyorsa bu tür ölçmelere doğrudan ölçme denir.	Bir özelliğin doğrudan ölçülüp gözenmesi bir başka özelliğin yardımıyla ölçülebiliyorsa bu tür ölçmelere dolaylı ölçme denir.	Ölçülmek istenilen özellik kendisinden farklı iki ya da daha fazla özelliğin arasındaki matematiksel bir bağlantıyla ölçülebiliyorsa bu tür ölçmelere türetilmiş ölçme denir.

(Güler, 2011: 5).

Eğitimde gözlenmeye veya ölçülmeye çalışılan değişkenler genellikle başarı, ilgi, motivasyon, yetenek vb. gibi psikolojik değişkenlerdir. Bu değişkenlerin birçoğunun fiziksel nitelikleri bilinmez bu nedenle de tanımlanmaz (Kan, 2009:2). Belirtilen değişkenleri ölçmek için çeşitli ölçme yöntemlerinden yararlanılır. Kullanılan yöntemler ile bunların kullanım alanına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Tablo 2. Ölçme Yöntemleri

Ölçme Değerlendirme Araç ve Yöntemleri	Nedir?	Yararları Nelerdir? Ne Amaçla Kullanılır?
Öz Değerlendirme	Belli bir konuda bireyin belli ölçütler çerçevesinde kendini değerlendirmesidir.	Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerine aktif olarak katılmalarını, kendilerini sürecin bir parçası olarak görmelerini sağlar. Ayrıca öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımlamalarına, kendilerine dışarıdan bakma yetilerinin gelişmesine katkıda bulunur
Akran Değerlendirme	Öğrencilerin belli ölçütler çerçevesinde birbirlerini değerlendirmesidir.	Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur.
Performans	Öğrencilerin sahip oldukları	*İnsanların bilgiyi kullanmasını

Görevleri	bilgi ve becerileri günlük yaşamla da ilişkilendirerek ortaya koymalarını gerektiren kısa süreli çalışmalardır.	ve gerçek yaşam durumlarına yakın ürünler ortaya koymasını sağlar. *Performans değerlendirme kaynakları tekrar tekrar kullanılabilir.
Proje Görevleri	Geniş içerikli, uzun süreli performans ödevleridir.	*Aynı değerlendirme aracı kullanılarak öğrencinin zaman içindeki gelişimi bir çizelge dâhilinde izlenebilir.
Öğrenci Ürün Dosyaları	Öğrencinin bir öğrenme alanındaki çaba, başarı ve gelişimini kanıtlayan, belirli bir zaman dilimindeki (bir dönem, bir yıl) çalışmalarının, organize edilmiş sistemli bir koleksiyonudur.	*Üst düzey zihinsel becerilerin gelişmesine yardımcı olur.
Dereceli Puanlama Anahtarları	Bir ürünün, çalışmanın, etkinliğin ya da cevabın niteliğinin değerlendirmesinde kullanılan puanlama rehberidir.	*Öğretmenin öğrencilerden beklentilerini somut ve anlaşılır hâle getirir. *Öğrencilerin kendilerinden beklenenin ne olduğunu bilmelerini sağlar.
Derecelendirme Ölçekleri	Ölçülen özelliğe ilişkin performansı çeşitli düzeyleriyle tanımlayabilen ve ölçütlerin ne dereceye kadar karşılandığını görmeye olanak sağlayan araçlardır.	* Öğretmenin öğrencilerden beklentilerini somut ve anlaşılır hâle getirir. *Hazırlanması kolaydır. *Birçok davranışın ölçülmesinde kullanılabilir.
Kontrol Listeleri	Öğrenciden beklenen davranışın özelliklerine ilişkin detaylı bilgileri içeren ve öğrenci performansının eksik noktalarını belirlemek amacıyla kullanılan araçlardır.	*Öğrencinin veya öğretmenin gözlemlerini önceden belirlenen ölçütlere göre yapmalarına olanak sağlar. *Öğrencinin performansı hakkında, eksik noktaların belirlenip telafi edilmesi adına, detaylı bilgiler içerir. *Performans ölçütlerini belirttiği için beklenen davranışın özelliklerine dair bilgiler verir.
Kavram Haritaları	Ünitede veya konuda geçen kavramların birbiriyle ilişkilerinin yansıtıldığı haritalardır.	Öğrenmeyi kolaylaştırma, öğrenme sürecini kontrol etme, kavram yanlışlarını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılır. Kavram haritaları, öğrenmeyi anlamlı kılar.
Açık Uçlu Sorular	Öğrenciden sorunun cevabını düşünüp hatırlaması ve bulduğu cevabı yazılı olarak ifade etmesini gerektiren sorularıdır.	*Hazırlanması kolaydır. *Üst düzey düşünme becerilerin ölçülmesinde, öğrencilerin kavramları bir bütün olarak kavrama yeteneklerinin ve yazılı anlatım becerilerinin ölçülmesinde kullanılır.
Kısa Cevaplı Sorular	Öğrencilerin bir sayı, bir kelime veya bir cümle ile	*Hazırlanması ve puanlanması kolaydır.

	cevaplayabilecekleri sorulardır.	*Geniş bir kapsam örneklenebilir.
Çoktan Seçmeli Sorular	Bir sorunun cevabını, verilen seçenekler arasından bulmayı gerektiren sorulardır.	Kısa sürede çok sayıda davranış ve beceri ölçülebilir. Puanlanması kolay ve objektiftir. Daha çok bilgi, zihinsel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılır.
Eşleştirmeli Sorular	İki grup hâlinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektiren soru tipleridir.	Puanlanması kolay ve objektiftir
Doğru Yanlış Soruları	Verilen bir cümlenin, mevcut olan bilgilere bağlı olarak doğru mu yanlış mı olduğunun belirlenmesini gerektiren sorulardır.	

(http://iogm.meb.gov.tr/files/size_ozel/olcme_ve_degerlendirme.pdf)

Yukarıda ifade edilen ölçme yöntemleri tek başına kullanılabilmesi gibi yapılan etkinliğe göre birden fazla ölçme yöntemiyle de değerlendirme yapılabilir. Örneğin performans ve proje görevleri ile öğrenci ürün dosyalarına ilişkin yapılan ölçme değerlendirme çalışmalarında dereceli puanlama anahtarı, kontrol listeleri, gözlem formları öz-grup ve akran değerlendirme formları birlikte kullanılabilir. Öz ve akran değerlendirme çalışmalarında yanlı değerlendirmelerin olabileceği dikkate alınarak bu ölçme sonuçları not verme amacı güdülmemelidir.

Ölçme yöntemlerinin genel anlamda Türkçe dersinde özel anlamda ise dinleme/izleme becerisini değerlendirmek amacıyla kullanılabilmesi için belirlenen ölçütlerin bulunması gerekir. Bu ölçütlerin, Türkçe öğretim programında belirtilen amaç ve kazanımlar olduğu söylenebilir. Öğrencinin belirtilen dinleme/izleme amaç ve kazanımlarına ne ölçüde ulaştığını belirlemek amacıyla ölçme yöntemlerinden yararlanır. Ölçme sonuçlarıyla ise bir değerlendirmede bulunulur. Bu yapılırken sürecin mi, sonucun mu, yoksa her ikisinin birlikte mi değerlendirildiği dikkate alınır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)'nda dinleme/izleme öğrenme alanına yönelik ifade edilen kazanımları ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerine göre tasnif ederek dinleme/izlemede sürecin mi sonucun mu ölçme değerlendirmeye tabi tutulduğunu tespit etmektir.

Sınırlılıklar

Çalışma, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)'ndaki dinleme/izleme kazanımları; literatürde belirtilen ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleri ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Çalışmada İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar), dinleme/izleme kazanımları ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerine göre incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri toplamak için İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)'nda yer alan dinleme/izleme kazanımları ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerine göre incelenmiş; ifade edilen kazanımların kapsamı "süreç", "süreç-sonuç" ve "sonuç" şeklinde değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde kullanılan veriler, önce sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır, neden sonuç ilişkileri üzerinde durulur ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:224). Bu doğrultuda çalışma sırasında programdaki dinleme/izleme kazanımları incelenip değerlendirilerek eksiklikler betimlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Dinleme soyut bir beceri olduğu ve dinleme etkinliklerinde öğrenci dönütlerinin esas alındığı düşünüldüğünde dinlemede "dolaylı ölçme" türüne göre ölçme çalışmalarının yapılacağı söylenebilir. Dinlemede öğrencinin gözlenebilen davranışı oldukça sınırlıdır. Aşağıda programda yer alan dinleme/ izleme kazanımları ölçme yöntem ve tekniklerinin yanı sıra değerlendirme boyutuyla da sınıflandırılmaktadır.

Tablo 3. Dinleme/ İzleme Kazanımlarının Sınıflandırılması

Kazanımlar	
Süreç	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler. 2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/ izler. 3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır. 4. Dinleme/ izleme yöntem ve tekniklerini kullanır. 5. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/ izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
Sonuç	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler. 2. Dinlediklerinin/ izlediklerinin ana fikrini/ ana duygusunu belirler. 3. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki yardımcı fikirleri/ duyguları belirler. 4. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler. 5. Dinlediklerinde/ izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler. 6. Dinlediklerinde/ izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler. 7. Dinlediklerini/ izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı

	<p>çinde özetler.</p> <p>8. Dinlediklerine/ izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.</p> <p>9. Dinlediklerinde/ izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.</p> <p>10. Dinlediklerinde/ izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.</p> <p>11. Dinlediklerinin/ izlediklerinin öncesi ve/ veya sonrasına ait kurgular yapar.</p> <p>12. Dinlediklerinin/ izlediklerinin başlığı/ adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.</p> <p>13. Dinlediği/ izlediği metne farklı başlıklar bulur.</p> <p>14. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.</p> <p>15. Dinlediği/ izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/ şairi hakkında bilgi edinir.</p> <p>16. Dinlediklerini/ izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.</p> <p>17. Dinlediklerini/ izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.</p> <p>18. Dinlediği/ izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.</p> <p>19. Dinlediklerinde/ izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.</p> <p>20. Dinlediklerinden/ izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.</p>
Süreç- Sonuç	<p>1. Dinlenenin/ izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.</p> <p>2. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.</p> <p>3. Görsel/ işitsel unsurlarla dinledikleri/ izledikleri arasında ilgi kurar.</p> <p>4. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.</p> <p>5. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.</p> <p>6. Dinlediklerine/ izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.</p> <p>7. Dinlediklerine/ izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.</p> <p>8. Dinlediklerini/ izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.</p> <p>9. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.</p>

Yukarıdaki tabloda Türkçe öğretim programında yer alan 34 dinleme kazanımı süreç, süreç-sonuç ve sonuç kapsamında sınıflandırılmış ve bu tasnif uzman görüşleri doğrultusunda yeniden ele alınarak düzenlenmiştir. Sıralanan kazanımların, dilin anlama becerilerinden biri olan dinlemeye yönelik olduğu düşünülmektedir.

İfade edilen 34 kazanımın “dinleme/izleme kurallarını uygulama”, “dinlenenin/ izlenenin anlama ve çözümleme” ile “dinlediklerini/ izlediklerini değerlendirme” amaçları altında yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlardan 20’sinde dinleme becerisinin “sonucu”nun değerlendirildiği söylenebilir. Sonucun değerlendirilmesinde kullanılacak ölçme yöntemleri; açık uçlu, kısa cevaplı, çoktan seçmeli sorular ile doğru yanlış soruları ve kavram haritalarıdır.

Kazanımlardan 9'u süreç-sonuç kapsamında ele alınmaktadır. "Süreç sonuç" için kullanılacak ölçme yöntemleri öz ve akran değerlendirme, performans görevleri, öğrenci ürün dosyaları, dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri, açık uçlu, kısa cevaplı, çoktan seçmeli ve eşleştirmeli sorular şeklinde sıralanabilir.

Programdaki dinleme kazanımlarının 5'i "sürece" yöneliktir. Dinleme sürecinin değerlendirilmesinde ölçme yöntemleri içerisinde öz ve akran değerlendirme, performans görevleri, öğrenci ürün dosyaları, dereceli puanlama anahtarları, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, açık uçlu, kısa cevaplı ve çoktan seçmeli sorulardan faydalanılabilir.

Türkçe öğretim programında dinleme/izleme becerisi için 42 kazanım cümlesi yer almaktadır. Belirtilen kazanımların ancak 34'ü "süreç", "süreç-sonuç" ve "sonuç" kapsamında değerlendirilebilmektedir. Geriye kalan 8 dinleme/ izleme kazanımının ifade edilen bu üç aşamaya yerleştirilemediği görülmektedir. Bu nedenle programdaki dinleme/ izleme kazanımlarının eş yapıları bir dağılım göstermediği ifade edilebilir. Dinleme/izleme kazanımlarından tasnif edilemeyenler şunlardır:

"Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/ izleyici olarak katılır.

Şiir, hikâye masal dinletilerine katılır.

Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.

Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.

Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.

Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.

Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıtmacaları ezberler/ kullanır.

Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler."

Yukarıdaki bu kazanımlar, "söz varlığını zenginleştirme" ve "etkili dinleme/ izleme alışkanlığı kazanma" amaçlarına ilişkindir. Özbay (2010:41-42), "söz varlığını zenginleştirme" amacı için belirtilen kazanımların anlamadan ziyade anlatmaya yönelik olduğunu dile getirmektedir:

" '... örnek verir, ... kullanır, ... cümle içinde kullanır' ifadeleri anlatıma yöneliktir. Bu amacın altında yer alacak kazanımlar anlamaya yönelik olmalıdır. Mesela:

- 1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.*
- 2. Dinlediklerinde/ izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini anlar.*
- 3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıtmacaları ezberler.*
- 4. aynı kavram alanına giren kelimelerin, anlam farklılıklarını ayırt eder.*

Verilen örneklerdeki cümleler anlamaya yönelik ifadelerdir. Programın dinleme/ izleme (anlama) ile ilgili kazanımları arasında yer verilmesi gereken kazanım cümleleri bu tipte olmalıdır."

Güneş (2011:8) ise bu durumu yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda şu şekilde açıklamaktadır:

“Yapılandırmacı yaklaşıma göre anlama ve üretim (anlatım) becerileri her öğrenme alanında geliştirilir. Yani dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu, öğrenme alanlarının hepsinde, hem anlama hem de üretim (anlatma) becerileri geliştirilir. Eskiden olduğu gibi anlama becerilerini geliştirmek için sadece dinleme ve okumaya değil konuşma ve yazmaya da ağırlık verilmektedir. Bu durum üretim (anlatım) becerileri için de geçerlidir. Üretim (anlatım) becerileri sadece konuşma ve yazma ile değil dinleme ve okuma yoluyla da geliştirilir. Bu anlayıştan hareketle Türkçe (1–5. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında anlama ve anlatım becerilerini geliştirme her öğrenme alanında ele alınmıştır.

Öğrencinin bilgileri keşfetmesi ve anlamlandırmasını kolaylaştırmak için programda dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanları ile kazanımlar sarmal olarak düzenlenmiştir. Sarmal anlayışa, öğrenme öğretme sürecinde de önem verilmiştir. Programdaki bütün kazanımların öğrenme öğretme sürecine dağılımı örnek olarak gösterilmiştir. Bu dağılımda kazanımların sarmal bir anlayışla nasıl öğretileceği verilmiştir.”

Yukarıda Güneş (2011)'in ilköğretim birinci kademe Türkçe dersi öğretim programına ilişkin açıklamalarının, ikinci kademe programına da yansımıştır. Programdaki dinleme/izleme kazanımlarının eş yapıları bir görünüm sergilememesi, anlama ve anlatım becerilerinin birbirinden ayrı düşünülmemesiyle açıklanabilir.

Sonuç

Dil becerileri içerisinde dinleme, diğerlerine göre daha soyut bir nitelik taşımaktadır. Bu da dinlemeye yönelik gerçekleştirilen ölçme değerlendirme çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Yapılan ölçme değerlendirme çalışmalarında karşılaşılan zorluklar nedeniyle sonuca odaklanıldığı dikkat çekmektedir. Bu durum, programdaki dinleme/izleme kazanımlarının tasnifinde de kendini göstermektedir. Dinleme eğitiminde öğrencinin başarıya ulaşabilmesi için öncelikle sürecin esas alınması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü öğrencinin süreçte yaşadığı deneyim, sonucu doğrudan etkilemektedir. Bunun için Türkçe dersi öğretim programında yer alan dinleme/ izleme kazanımlarının süreci daha çok ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi ile sürecin değerlendirilebileceği ölçme yöntemlerinin kullanım sıklığının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Güneş, F. (2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 8 (15). 123–148.
- Güler, N. (2011). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: PegemA.
- Kan, A. (2009). Ölçmenin Temel Kavramları. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (Ed. Hakan Atılgan). Ankara: Anı Yayıncılık. 2-22.
- MEB (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- MEB (tarihsiz). Ölçme Değerlendirme İle İlgili Temel Kavramlar. (http://iogm.meb.gov.tr/files/size_ozel/olcme_ve_degerlendirme.pdf Erişim Tarihi: 12.11.2011).
- Nas, R. (2003). Türkçe Öğretimi. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Özbay, M. (2009). Anlama Teknikleri – II: Dinleme Eğitimi. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010). Yeni İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)'nın Kazanımlarına Eleştirel Bir Bakış. Türkçe Öğretimi Yazıları. Ankara: Öncü Kitap. 37–47.
- Özdemir, E. (1987). İlkokul Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi Kılavuzu. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Sever, S. (2000). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayınları.
- Turgut, M. F. (1995). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Yıldırım, A. VE Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.